

ادبیات پایداری در اشعار عبدالوهاب البیاتی و عارف قزوینی

فاطمه سپیدنامه

انشاء آموخته دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه

محشید باقرزاده

عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه

انتشارات کرمانشاه

۱۳۹۴

حقوق معنوی این اثر برای دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه محفوظ می باشد.

سرشناسه:	سپیدنامه، فاطمه، ۱۳۶۹ -
عنوان و نام پدیدآور:	ادبیات پایداری در اشعار عبدالوهاب البیاتی و عارف قزوینی، مؤلف فاطمه سپیدنامه
مشخصات نشر:	کرمانشاه: انتشارات کرمانشاه، ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری:	۱۴۴ ص.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۷۰۸۷-۵۱-۰ :: ۷۵۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی:	فیبا
یادداشت:	بیاتی، عبدالوهاب، ۱۹۲۶-۱۹۹۹ م.
موضوع:	Bayati, Abdal-wahhab
موضوع:	عارف قزوینی، ابوالقاسم، ۱۲۵۷-۱۳۱۲.
موضوع:	ادبیات تطبیقی - فارسی و عربی
موضوع:	شعر فارسی - قرن ۱۲ ق. تاریخ و نقد
موضوع:	شعر عربی - عراق - قرن ۲۰ م. تاریخ و نقد
رده بندی کنگره:	۱۳۹۴ س ۲۹۸/۸۲ PJA
رده بندی دیویی:	۲۷۰ / ۱۶۰
شماره کتاب شناسی ملی:	۴۰۹۱۶۰

نام کتاب: ادبیات پایداری در اشعار عبدالوهاب البیاتی و عارف قزوینی
 نویسندگان: فاطمه سپیدنامه (دانش آموزانه دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه)
 دکتر جمشید باقرزاده (عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه)
 ناشر: انتشارات کرمانشاه
 طراح جلد: میلاد بخشند
 صفحه آرا و حروف نگار: فروزان فرحناز
 چاپ: بهار
 قطع کتاب: وزیری
 تیراژ: ۲۰۰ جلد
 تعداد صفحات: ۱۴۴ صفحه
 قیمت: ۷۵۰۰ تومان
 چاپ نخست: ۱۳۹۴
 شماره شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۰۸۷-۵۱-۰

انتشارات کرمانشاه: شهرک ژاندارمری جنب دانشگاه آزاد اسلامی - کوچه مهر
 تلفاکس: ۳۷۲۲۲۹۳۲ همراه ۰۹۱۸۸۳۶۳۰۶۴

کتاب حاضر حاصل پایان نامه دانشجویی با عنوان ادبیات پایداری در اشعار عبدالوهاب البیاتی و عارف قزوینی است

و

کلیه حقوق مادی و معنوی آن متعلق به دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه می باشد.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

چکیده

مقدمه

فصل اول: بررسی اوضاع سیاسی و اجتماعی و ادبی عراق و ایران در عصر

بخش اول:

۱. اوضاع اجتماعی در عهد قاجار ۲
۲. اوضاع سیاسی ایران در عهد قاجار ۱۲
- ۱-۲. نهضت تنباکو اول: جنبش تاریخ معاصر ۱۲
- ۲-۲. انقلاب مشروطه ایران ۱۷
۳. اوضاع ادبی ایران در عهد قاجار ۲۰
- ۱-۳. شاعران عمده‌ی دوره‌ی مشروطیت ۲۸

بخش دوم: اوضاع اجتماعی، سیاسی و ادبی در عصر عبدالوهاب بیانی

۱. اوضاع اجتماعی عراق ۲۹
۲. اوضاع سیاسی عراق ۳۰
۳. اوضاع فرهنگی و ادبی عراق ۴۰
۴. ادبیات پایداری ۴۵

فصل دوم: زندگینامه عارف قزوینی و عبدالوهاب بیانی

بخش اول:

- ۱-۲. زندگینامه عارف قزوینی ۵۰

بخش دوم: زندگینامه عبدالوهاب بیانی

- ۲-۲. زندگی بیانی ۷۳

فصل سوم: بررسی و مقایسه ادبیات پایداری در اشعار بیانی و عارف قزوینی

- ۱-۳. مراحل تحول شعر بیانی ۸۸
- ۲-۳. دگرگونی‌های شعر قزوینی ۹۵

- ۳-۳ ادبیات پایداری در اشعار الیاتی و قزوینی ۱۰۲
- ۳-۳-۱. بشارت‌دهی و امید ۱۰۲
- ۳-۳-۲. عشق و امید و بازگشت پیروزمندانه ۱۰۵
- ۳-۳-۳. نگاه امیدوارانه به اوضاع سیاسی و اجتماعی ۱۰۷
- ۳-۳-۴. مبارزه ملت‌ها با استکبار و ایجاد امید ۱۱۰
- ۳-۳-۵. توصیف افراد درباری و خود فروخته ۱۱۳
- ۳-۳-۶. آثار تخریبی دشمن و پیدادگری حاکمان ۱۱۸
- ۳-۳-۷. نامه‌ها از تحقق آزادی ۱۲۱
- ۳-۳-۸. نامه‌ها و تصور مرگ ۱۲۴
- نتیجه‌گیری ۱۲۸
- منابع ۱۳۱

چکیده

عبدالوهاب بیاتی شاعر معاصر عراق و ادبیات عرب از جمله پیشگامان ادبیات نو در عراق و به ویژه جهان عرب است، که ندای پایداری و مبارزه طلبی و آزادی-خواهی در سرودهایش طنین انداز شده است. وی ضمن انتقاد از دستگاه حاکمه، با سایه شوم استبداد استعمار به مبارزه بر می خیزد.

میرزا ابوالقاسم معروف، با عارف قزوینی از شاعران انقلابی و ملی ایران و ادبیات فارسی است. هم عصر شدن عارف قزوینی، انقلاب مشروطه در ایران باعث برانگیخته شدن روح انقلابی و آمیختن شعر وی با مضامینی چون؛ پایداری و مبارزه طلبی و آزادی خواهی شد. در این کتاب مهم ترین اشعار و نمونه هایی از افتراقات مضمون و محتوای آثار عبدالوهاب البیاتی و عارف قزوینی در زمینه ادبیات پایداری و مضامین آن با هم مقایسه و بررسی شده است.

مضامین و محتوی بسیاری از اشعار بیاتی و عارف بسیار نزدیک به هم بوده گاه تنها در مواردی اندک اختلافاتی با هم دارند که این اختلافات بیشتر در ظاهر است

تا محتوی، هر چند که بدیهی است هر کدام برای بیان هدف خود القای آن به خواننده از نمادهای متفاوتی استفاده می‌کنند. وجوه اشتراک ادبیات پایداری در شعر دو شاعر عبارتند از: مبارزه با استبداد و استکبار و بشارت دهی و امید و..... می‌باشد.

و وجه افتراق ادبیات پایداری در شعر عارف قزوینی و بیاتی از نظر مضمون است. مثلاً در بیان بهار و امید عارف کمی رک‌تر از بیان بیاتی است. بیاتی بیش از عارف از نماد بار و ریاهایش سخن می‌گوید.

واژگان کلیدی: عبدالوهاب البیانی، عارف قزوینی، عراق و ایران، ادبیات پایداری.

عنوان ادبیات پایداری معمولاً به آثاری اطلاق می‌شود که تحت تأثیر شرایطی چون اختناق و استبداد داخلی، نبود آزادی‌های فردی و اجتماعی، قانون‌گریزی و قانون‌ستیزی با پایگاه‌های قدرت، غصب قدرت و سرزمین و سرمایه‌های ملی و فردی و... شکل می‌گیرند. بنابراین جان‌مایه‌ی این آثار با بیداد داخلی یا تجاوز بیرونی، راه‌های حوزه‌های سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی و ایستادگی در برابر جریان‌های سدهای است. کاربرد عنوان «ادبیات پایداری» بسیار جوان است و عمدتاً به سروده‌ها، نمایشنامه‌ها، داستان‌های کوتاه و بلند، قطعات ادبی، طنزها، حسب‌حال‌ها، نامه‌ها و انارای نغمه‌ها، می‌شود که در همین سده، نوشته و آفریده شده‌اند و روح ستیز با جریان‌های استبداد و ایستادگی در مقابل آنها را نشان می‌دهند و متضمن رهایی و رشد و بالندگی جامعه‌ای انسانی هستند.

عارف سخنگوی رسمی آمال و آرزوهای انقلاب است که خواسته‌های آزادی-خواهان در شعر او تجلی یافته است. در واقع بعد از حکم ابراهیم فردوسی که بار دیگر روح وطن پرستی به کالبد جامعه دمیده شد، این ابوالاسم عارف است که اشعارش نماد آرزوها و آمال ملی ایرانیان گردیده است و به همین جهت از طرف مردم و مطبوعات آن زمان، لقب شاعر ملی یافته است. در عین حال عارف یکی از پیشگامان تجدد نهضت ادبی ایران است که از قالب غزل که معمولاً برای بیان معانی عاشقانه و عارفانه به کار می‌رود، برای ابراز مطالب سیاسی استفاده کرده است. بنابراین می‌توان عارف را معمار و مبتکر سرودن غزل سیاسی دانست. در

اشعار عارف، کلماتی همچون حزب، جمهوری، مجلس، تربیون، پارلمان، دموکرات، لیدر و حتی واژه‌های اروپایی آمده که گاهی در جهت پیشبرد نهضت ادبی ایران محسوب می‌گردد.

یکی از ویژگی‌های شعر عارف که در آن، تخصص و مهارت و تمام و کمالی دارد، ترکیب عشق خصوصی با مسائل سیاسی و اجتماعی است. اشعار عارف نمونه‌ای کامل از ادبیات پایداری است که در آن نمادها به جهت بیداری مردم، مبارزه با استبداد، تلاش برای نجات مردم و سربلندی میهن و نجات آن از استبداد و استعمار به کار گرفته شده‌اند. شعر البیاتی همچون شعر طیف دامنه‌داری از شاعران عرب غالباً شری غنک، عاطفی، ستیزه‌جو و آرمان‌گرایانه است. او در شعر خود آرزومند تحقق آرمان خود است اما آنها را محصور در جباریتی می‌بیند که تاریخش را قاطعانه رغم زده است و از انجام این تراژدی نیز اعلام آگاهی می‌کند. او نیمی از عمر خود را در تبعید گذراند اما این اقبال را داشت که بتواند آثار خود را در دیگر نقاط جهان عرب مانند لبنان و مصر به چاپ برساند. آثار او همچنین به زبانهای فارسی، انگلیسی، فرانسوی، اسپانیایی، روسی و چینی ترجمه شده است. اشعار وی دارای مضامین انسان دوستانه و ظلم ستیز است و در نگاه و زبان شعری‌اش اساطیر جای شایسته‌ای دارند. البیاتی به خاطر آوارگی، مهاجرت و تبعید همیشه در سفر بوده و این سفر و گذار در شعرهای او بازتاب یافته است. شعرهای او در گذار از سرزمین‌ها است که ویژگی‌های ذهنی و زبانی خود را می‌یابد. در این کتاب سعی شده که با بررسی، مطالعه و مقایسه اشعار و آثار

عبدالوهاب البیاتی و عارف قزوینی و جستجو برای کشف مهم‌ترین مضامین ادبیات
پایداری در ادبیات دو ادیب به بیان مهم‌ترین اشتراکات و افتراقات آثار دو ادیب
در زمینه ادبیات پایداری پی‌برده شود.

فاطمه سپیدنامه

www.ketab.ir